

Sygn. akt II PK 321/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa E. G.
przeciwko Sądowi Okręgowemu w G.
o wynagrodzenie, dodatek stażowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 stycznia 2017 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w S.
z dnia 22 maja 2015 r., sygn. akt V Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S. pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka E. G. domagała się zasądzenia od pozwanego Sądu Okręgowego w G. kwoty 15.091,90 zł tytułem wynagrodzenia za pracę za okres od maja 2011 r. do grudnia 2013 r. oraz kwoty 3.018,38 zł tytułem dodatku stażowego wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 lutego 2014 r. do dnia zapłaty.

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 24 czerwca 2014 r. uwzględnił powództwo i zasądził od pozwanego Sądu Okręgowego w G. na rzecz powódki E. G. wymienione w pkt I wyroku kwoty wynagrodzenia za pracę po 479,68 zł oraz kwoty wynagrodzenia po 524,52 zł wraz z ustawowymi odsetkami, a nadto kwotę 3.018,38 zł tytułem dodatku stażowego wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 lutego 2014 r. do dnia zapłaty; w pozostałej części powództwo oddalił i nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 11.155,34 zł.

Wydanie orzeczenia poprzedziły następujące ustalenia. E. G. została mianowana asesorem sądowym w dniu 1 września 1991 r. Z dniem 15 lutego 1993 r. została powołana na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego, a z dniem 20 kwietnia 2006 r. na stanowiska sędziego Sądu Okręgowego. Od dnia 1 stycznia 2009 r. pracodawca ustalił jej piątą stawkę wynagrodzenia zasadniczego, zaś z dniem 1 stycznia 2014 r. szóstą stawkę.

W ocenie Sądu Rejonowego powództwo jest zasadne. W pierwszej kolejności Sąd zwrócił uwagę, że wysokość wynagrodzenia sędziów zajmujących równorzędne stanowiska różnicuje staż pracy lub pełnione funkcje (art. 91 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, jednolity tekst: Dz. U. 2013 r., poz. 427, dalej powoływana jako u.s.p.). W dalszej kolejności przystąpił do wykładni art. 91a § 3 u.s.p., w szczególności dążył do wyjaśnienia momentu, od którego rozpoczyna bieg pięcioletni termin, po upływie którego sędzia ma prawo do wynagrodzenia w stawce bezpośrednio wyższej, niż dotychczas. Kierując się wykładnią językową uznał, że tym terminem w sprawie nie może być dzień 1 stycznia 2009 r. (stanowisko pozwanego), lecz powinien być dzień 19 kwietnia 2011 r. i stąd od tej daty wynagrodzenie powódki winno być ustalone w stawce VI.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany, wskazując na naruszenie art. 91a § 3 u.s.p. Wskazując na powyższe domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z 22 maja 2015 r. oddalił apelację pozwanego. W pierwszej kolejności podzielił ustalenia faktyczne w sprawie, gdyż *de facto* nie były sporne. Dalej zauważył, że spór w sprawie sprowadzał się do wykładni prawa materialnego, w szczególności momentu, od którego pozwany winien obliczyć był

powódce wynagrodzenie według VI stawki zaszeregowania. Rozważania rozpoczął od przytoczenia treści art. 91 i 91a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm. dalej powoływana jako u.s.p.), która od dnia 1 stycznia 2009 r. przewidywała, iż wynagrodzenia sędziów zajmujących równorzędne stanowiska różnicuje staż pracy lub pełnione funkcje (art. 91 § 1 u.s.p.). Dodatkowo ustawodawca wprowadził stawki wynagrodzenia przysługujące sędziom sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych uzależnione od stażu pracy. Kwestia ta została uregulowana w art. 91 a, zgodnie z którym w § 1 sędziemu obejmującemu stanowisko w sądzie rejonowym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce pierwszej. Sędziemu obejmującemu stanowisko w sądzie okręgowym przysługuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce czwartej, a jeżeli na niższym stanowisku otrzymywał już wynagrodzenie w stawce czwartej albo piątej przysługuje mu wynagrodzenie zasadnicze w stawce, odpowiednio, piątej albo szóstej.

Z kolei w art. 10 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 459, dalej ustawa zmieniająca) określił zasady przyporządkowania poszczególnych sędziów do konkretnych stawek wynagrodzenia zasadniczego na dzień 1 stycznia 2009 r. Zgodnie z tym przepisem z dniem 1 stycznia 2009 r. wynagrodzenia zasadnicze sędziów sądów rejonowych określa się w stawkach od pierwszej do czwartej, wynagrodzenia zasadnicze sędziów sądów okręgowych w stawkach od czwartej do siódmej. W myśl art. 10 ust. 2 ustawy zmieniającej stawkę wynagrodzenia zasadniczego sędziego ustala się uwzględniając staż pracy sędziego na stanowisku zajmowanym w dniu 1 stycznia 2009 r., a jeżeli jest to korzystniejsze - staż pracy sędziego na wszystkich dotychczas zajmowanych stanowiskach sędziowskich lub prokuratorskich (ogólny staż pracy); uwzględnienie ogólnego stażu pracy nie może jednak stanowić podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu okręgowego w stawce szóstej i siódmej, a w przypadku sędziego sądu apelacyjnego - w stawce dziewiątej i dziesiątej. Staż pracy na zajmowanym stanowisku oraz ogólny staż pracy, niezbędny do uzyskania poszczególnych stawek wynagrodzenia zasadniczego, określa tabela, stanowiąca załącznik nr 3 do ustawy zmieniającej.

W ocenie Sądu Okręgowego powołane wyżej przepisy miały przyporządkować wszystkich sędziów sądów powszechnych do nowych stawek wynagrodzenia zasadniczego w oparciu o dwa kryteria, tj. staż pracy na zajmowanym w dniu 1 stycznia 2009 r. stanowisku lub jeżeli jest to korzystniejsze dla pracownika - staż pracy na wszystkich dotychczas zajmowanych stanowiskach sędziowskich lub prokuratorskich, czyli tzw. ogólny staż pracy. Jednocześnie ustawodawca zastrzegł, że na dzień 1 stycznia 2009 r. ogólny staż pracy nie mógł być podstawą ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu okręgowego w stawce szóstej i siódmej oraz wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu apelacyjnego w stawce dziewiątej i dziesiątej. Wynika to jednoznacznie z wyżej przywołanej tabeli, w której wyraźnie wskazano, że ogólnego stażu pracy „nie uwzględnia” się przy ustalaniu wynagrodzenia zasadniczego w stawce szóstej i siódmej (dla sędziów sądów okręgowych) oraz dziewiątej i dziesiątej (dla sędziów sądów apelacyjnych). Przepis ten nie pozwala na kumulatywne uwzględnienie obu kryteriów przewidzianych przez ustawodawcę tj. stanowiskowego i ogólnego stażu pracy przy ustalaniu stawki wynagrodzenia zasadniczego sędziów sądów powszechnych, a po drugie miał on tylko jednorazowe zastosowanie w celu ustalenia stawek wynagrodzenia zasadniczego wszystkich sędziów sądów powszechnych na dzień wejścia w życie tej zmiany.

Z tych względów Sąd Okręgowy zajął stanowisko, że omawiane przepisy ustawy zmieniającej (art. 10) miały oddziaływanie jednorazowe i zostały oparte na normie międzyczasowej (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2012 r., I PZP 2/12, LEX nr 1222103). Po jego zastosowaniu stawki zaszerzegowania należy ustalać na zasadach ogólnych, czyli w myśl art. 91a § 3 u.s.p. Z drugiej strony, uznał Sąd Okręgowy, nie ma żadnej cenzury czasowej dla stażu pracy przed dniem 1 stycznia 2009 r. i po tym dniu. Dlatego też stanowiskowy staż pracy nie może być pomijany przy ustalaniu stawki wynagrodzenia (art. 91 § 1 u.s.p.). Mając powyższe na uwadze oddalił apelację pozwanego w myśl art. 385 k.p.c.

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną złożył pozwany, zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 91 a § 3 u.s.p. w związku z art. 10 ust. 1 ustawy zmieniającej przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że powódka z dnia 19 kwietnia 2011 r. uzyskała wynagrodzenie w stawce szóstej, a bieg kolejnych terminów pięcioletnich należy liczyć od dnia, w którym powódka objęła stanowisko sędziego w Sądzie Okręgowym, podczas gdy prawidłowe zastosowanie przepisów prowadzi do uznania, iż z dnia 1 stycznia 2009 r. powódka nabyła prawo do wynagrodzenia wg stawki piątej i od tej daty powinny być naliczane kolejne pięcioletnie okresy uprawniające do otrzymania wyższej stawki wynagradzania.

Mając powyższe na uwadze wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istotny sprawy wraz z orzeczeniem o kosztach procesu; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma usprawiedliwione podstawy w zakresie zgłoszonego zarzutu naruszenia prawa materialnego.

Rzecz dotyczy sposobu obliczenia wysokości wynagrodzenia sędziego sądu powszechnego. Specyfika tej sprawy zamyka się w spostrzeżeniu, że wynagrodzenia zasadnicze sędziów są regulowane w sposób ustawowy. Wzmocnienie tej reguły znajduje odzwierciedlenie w art. 178 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym sędziom zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków. W takim układzie zależności, ustalenie wynagrodzenia zasadniczego sędziego (jak i jego podwyższenie) odrywa się od woli stron, czy też wzorca opisanego w treści art. 78 § 1 k.p. Podlega natomiast normatywnemu mechanizmowi stosowania bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa o wynagradzaniu sędziów. W konsekwencji wynagrodzenie zasadnicze za wykonywanie służby sędziowskiej sędziego nie może być ani wyższe, ani niższe od ustawowo określonych stawek wynagrodzenia zasadniczego, uzależnionych wyłącznie od stażu służbowego na stanowisku sędziego danego sądu lub - jeżeli jest to korzystniejsze - od ogólnego stażu służby sędziowskiej. W tym znaczeniu ustalenie wyższej stawki (podwyższenie) wynagrodzenia zasadniczego sędziemu następuje z mocy samego

prawa (*ex lege*) z upływem wymaganego okresu (stażu) służby i nie zależy od decyzji jakiegokolwiek organu ani pracodawcy. Wszystko to oznacza, że każdy sędzia ma prawo do ustalenia mu wynagrodzenia w wysokości zgodnej z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa o wynagradzaniu sędziów, które jest uzależnione wyłącznie od stażu służbowego lub sprawowanej funkcji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2014 r., III PK 87/13, OSNP 2015 nr 7, poz. 90).

Źródło sporu w rozpoznawanej sprawie tkwi w treści przepisów ustawy zmieniającej, zwłaszcza w płaszczyźnie wzajemnych relacji między art. 91a § 3 u.s.p. i art. 10 ust. 1 ustawy zmieniającej. Oczywiście w sprawie są miarodajne okoliczności faktyczne ustalone przez Sąd Okręgowy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Z nich bezspornie wynika, że powódka stanowisko sędziego Sądu Okręgowego pełni od dnia 20 kwietnia 2006 r. Wobec tego w momencie ustalania właściwej stawki awansowej (1 stycznia 2009 r.) nie legitymowała się jeszcze pięcioletnim stażem pracy na stanowisku sędziego sądu okręgowego. Jednocześnie na dzień 1 stycznia 2009 r. posiadała ogólny staż w wymiarze ponad 15 lat pracy.

Przyjęty w zaskarżonym wyroku sposób interpretacji prawa materialnego opiera się jednak na niewłaściwej wykładni art. 91a § 3 u.s.p. w związku z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zmieniającej. Ujmując rzecz chronologicznie ustawodawca z dniem 1 stycznia 2009 r. zreformował sposób wynagradzania sędziów sądów powszechnych (rejonowych, okręgowych i apelacyjnych). Można powiedzieć dalej, że ustawa zmieniająca wprowadziła jednorazowy mechanizm związany z ustaleniem „nowych zasad” wynagradzania zasadniczego sędziów i nie można go wiązać z treścią znowelizowanych przepisów u.s.p. (art. 91a), które obowiązują na przyszłość. Aspekt jednorazowości miał na celu przyporządkowanie poszczególnych sędziów do konkretnych stawek wynagrodzenia zasadniczego na dzień 1 stycznia 2009 r. Z tego wynika, że przepisy ustawy zmieniającej nie obejmują problematyki awansów płacowych sędziów po dniu 1 stycznia 2009 r. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2015 r., III PZP 6/15, LEX nr 1977934).

Interferencja wskazanych wyżej norm prawa materialnego sprowadza się do heterogenicznego aparatu czasowego. Pierwszym jest dzień 1 stycznia 2009 r.

(data początkowego zaszeregowania sędziego według nowego systemu płacowego), drugim zaś data zaszeregowania sędziego do kolejnej stawki awansowej. W odniesieniu do pierwszego momentu istotne jest unormowanie opisane w art. 10 ust. 2 ustawy zmieniającej. Zgodnie z nim, stawkę wynagrodzenia zasadniczego sędziego ustala się uwzględniając staż pracy sędziego na stanowisku zajmowanym w dniu 1 stycznia 2009 r., a jeżeli jest to korzystniejsze - staż pracy sędziego na wszystkich dotychczas zajmowanych stanowiskach sędziowskich lub prokuratorskich (ogólny staż pracy); uwzględnienie ogólnego stażu pracy nie może jednak stanowić podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu okręgowego w stawce szóstej i siódmej (-), staż pracy na zajmowanym stanowisku oraz ogólny staż pracy, niezbędny do uzyskania poszczególnych stawek wynagrodzenia zasadniczego, określa tabela, stanowiąca załącznik nr 3 do niniejszej ustawy.

Opisane rozwiązanie oznacza, że w dniu 1 stycznia 2009 r. badaniu podlegał staż pracy powódki na danym stanowisku (poniżej 5 lat pracy) albo ogólny staż pracy (powyżej 15 lat pracy). Pierwszy faktor upoważniał do ustalenia (por. załącznik nr 3 do ustawy zmieniającej) czwartej stawki awansowej, drugi zaś do piątej stawki awansowej, jak to uczynił pozwany pracodawca. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego określa się w stawce bezpośrednio wyższej po upływie kolejnych pięciu lat pracy na danym stanowisku sędziowskim (art. 91a § 3 u.s.p.). O wzroście (postępie) stawki decyduje więc staż pracy sędziego na zajmowanym stanowisku. Naturalnie w dniu 1 stycznia 2009 r. sędziowie sądów okręgowych mieli różny staż pracy na tym stanowisku. W przypadku sędziów ze stażem poniżej 5 lat na tym stanowisku przysługiwała stawka czwarta, powyżej 5 i poniżej 10 lat stawka piąta, powyżej 10 a poniżej 15 lat stawka 6 i stawka 7 w stosunku sędziów ze stażem powyżej 15 lat na danym stanowisku pracy. Znamienne przy tym jest, że w stosunku do sędziów sądu okręgowego ze stażem stanowiskowym w przedziale powyżej 10 lat pracy i w przedziale powyżej 15 lat pracy nie uwzględnia się ogólnego stażu pracy (*vide* załącznik nr 3 do ustawy z dnia 20 marca 2009 r.).

Zachowanie koherentnej wykładni prawa obliuguje do traktowania art. 10 ust. 2 ustawy zmieniającej, jako swoistego wyjątku, który nie podlega wykładni rozszerzającej. Z tego względu pozwalał sędziemu na uzyskanie stawki piątej, gdy

nie miał jeszcze 5 lat stażu na stanowisku, jeśli miał co najmniej 15 lat stażu ogólnego, lecz nie obejmował sytuacji, gdy staż na stanowisku był większy niż 5 lat a mniejszy niż 10 lat i sędzia miał ponad 15 lat ogólnego stażu pracy. Decydowało wówczas, jako zasadnicze, kryterium stażu zatrudnienia na stanowisku. Staż ogólny większy niż 15 lat nie dawał uprawnień do stawki szóstej, gdy sędzia nie miał jeszcze 10 lat stażu na zajmowanym stanowisku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2015 r., III PK 107/14, LEX nr 1813460). W przywołanym judykacie zwrócono także uwagę, że sędziowie nie mogą domagać się wyższej stawki zaszeregowania tylko dlatego, że przed wejściem w życie reformy płacowej mieli już odpowiedni staż pracy w danym sądzie.

Określenie wysokości wynagrodzenia sędziów w oparciu o powyższe reguły nie stanowi przejawu dyskryminacji płacowej ani naruszenia zasady równego traktowania sędziów w danym sądzie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2014 r., III PK 87/13, OSNP 2015 nr 7, poz. 90 oraz wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 6 września 2013 r., VIII Pa 23/13, LEX nr 1718970). Dodać przy tym można, że w sytuacji, gdy prawidłowe (tzn. zgodne z regułami u.s.p.) różnicowanie sędziowskich wynagrodzeń zasadniczych - w przypadku sędziów sprawujących urząd w sądach tego samego szczebla - nie zostało oparte (wyłącznie) na kryterium wieku (nie odbywa się według zasady „im starszy wiekiem sędzia, tym wyższa płaca zasadnicza”), to takie zasady wynagradzania sędziów nie naruszają prawa UE, a w szczególności art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 9 września 2015 r. w sprawie C-20/13, Daniel Unland przeciwko Landowi Berlin, LEX nr 1785716).

Konglomerat powyższych rozważań prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy dokonał wadliwej wykładni prawa materialnego (art. 91a § 3 u.s.p. w związku z art. 10 ustawy zmieniającej), co też prowadzi do uwzględnienia skargi kasacyjnej w myśl art. 398¹⁵ k.p.c.

O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

r.g.

